MAARTEN VAN DEN BOS

ARNOLD DE GROO

HARMEN VAN DER MEULEN

ALAIN VERHEIJ

RAPPORT VAN DE JURY

Links en religieus, gaat dat eigenlijk samen? In een tijd waarin secularisering gelijke tred houdt met religieus gelegitimeerd geweld voelden 23 jonge essayschrijvers zich uitgedaagd om over deze vraag hun gedachten op papier te zetten en mee te dingen naar de Banningprijs 2016.

"Is het binnen de linkse beweging mogelijk om politieke inspiratie te vinden in een religie of levensovertuiging? Zijn linkse waarden als solidariteit en naastenliefde schatplichtig aan religie? Is links misschien zelf een religie? Wat vind je van mensen die hun politieke opvattingen uitdrukkelijk verbinden aan hun religie of levensovertuiging? Wat kunnen linkse partijen leren van religies, levensovertuigingen en hun organisaties? En kan linkse politiek religie 'defundamentaliseren'?" luidde de opdracht. We vroegen de essayisten een compact en prikkelend essay te schrijven. "Werk toe naar een uitgesproken standpunt dat je onderbouwt met stevige feiten, deugdelijke argumenten en levendige voorbeelden. Stijl, originaliteit en kwaliteit van de argumentatie wegen mee in de beoordeling van de inzendingen." Dat waren dan ook belangrijke criteria bij de beoordeling van de (geanonimiseerde[1]) essays door de jury.

1 De juryleden kregen de essays geanonimiseerd voorgelegd. Zij beoordeelden de essays dus zonder enige kennis over de achtergrond van de inzenders. Onder de 24 inzenders waren drie inzenders uit België. Van slechts een van de 24 inzenders kon uit de achternaam worden afgeleid dat zij een niet-West-Europese familie heeft. Onder de inzenders zaten vier vrouwen en twintig mannen. Hoe graag de jury ook voor het eerst in de geschiedenis van de Banningprijs een vrouwelijke essayist tot winnaar zou uitroepen – uit vier mannelijke genomineerden een vrouw kiezen is echt onmogelijk.

De jury nomineert vier essayisten voor de Banningprijs 2016, in alfabetische volgorde:

- Maarten van den Bos (31) uit Bemmel met *"Om de gaafheid van het politieke ethos. Willem Banning en de grenzen tussen religie en politiek"*
- Arnold de Groot (31) uit Amsterdam met *"Religie als probleem?"*
- Harmen van der Meulen (31) uit Amsterdam met *"Ich bin ein Gutmensch"*
- Alain Verheij (27) uit Rotterdam met *"God is de perfecte linksbuiten"*.

Maarten van den Bos zet in zijn essay "Om de gaafheid van het politieke ethos" weldoordacht uiteen hoe volgens Willem Banning, naamgever van de essayprijs, politieke partijen "wisselstations" zijn – plekken waar normen en waarden die in de samenleving (onder meer in kerken) zijn ontwikkeld, hun politieke vertaling krijgen. De tragiek van de ontkerkelijking en de individualisering zit erin dat er behalve de politiek nauwelijks georganiseerde verbanden voor morele en ideologische discussie meer zijn. De politiek verantwoordelijk maken voor het formuleren van perspectieven op het goede leven leidt tot rolvervaging. Zo wordt de politiek volkomen overvraagd. Het ideologisch disciplineren van partijgenoten binnen de PvdA middels "waardengedreven politiek" vindt Van den Bos dan ook verkeerd.

Van den Bos' essay is goed geschreven, het gaat in op de belangrijkste vragen uit de opdracht en is – gezien zijn lidmaatschap

van de gemeenteraad van Lingewaard voor de PvdA – ook nog eens persoonlijk doorleefd. Hij neemt stelling en zet aan tot nadenken, ook omdat het het vooralsnog onomstreden *Van waarde*-onderzoek van de WBS en de partijpolitieke vertaling daarvan in een ander perspectief plaatst. De jury had graag gezien dat hij nog iets dieper was ingegaan op het personalistisch socialisme van Willem Banning en is benieuwd hoe hij met Banning de rolvervaging in de politiek zou willen bestrijden.

Arnold de Groot schreef een voor liberaal multiculturalisten hoopvol essay. Het vraagteken in de titel (Religie een probleem?) bevraagt iets wat eigenlijk niet hoeft – De Groots boodschap heeft eigenlijk een uitroepteken nodig: Religie geen probleem! Want hoewel er natuurlijk religieus geweld is, laten nieuwe religies zoals de islam zich dankzij het in Nederland gebruikelijke gepolder inpassen in de Nederlandse samenleving en voor antidemocratische tendensen hoeven we niet bang te zijn, want ook orthodox gelovigen realiseren zich dat zij orthodox kunnen zijn dankzij de rechtsstaat. Kymlicka revisited.

De Groot begint zijn essay met VVD-Kamerlid Geert Wilders die niet de islam, maar radicale varianten ervan als probleem ziet. De rest van zijn essay laat zich lezen als een betoog om op rationeel niveau duidelijk te maken dat Wilders het tegenwoordig echt verkeerd ziet. Het is jammer dat hij niet wat verder in is gegaan op de radicalisering van Wilders – zijn verhaal is nu niet helemaal rond. De Groots analyse is geruststellend en de voorbeelden en praktijken die hij aanhaalt zijn origineel, maar is conceptueel weinig vernieuwend.

Harmen van der Meulen schreef een essay in de beste humanistische traditie – plagerig, met veel (soms irritante) haakjes en gedachtestreepjes – een mooie exercitie die de lezer meeneemt in zijn gedachtestroom vol lange zinnen. Van der Meulen hanteert de mooiste definitie van levensovertuigingen van de vier essayisten: dingen die ons bewegen (Ninian Smart). Iedereen heeft een moraal of een levensovertuiging – we hebben allemaal dingen die ons bewegen en die ons boos maken. Van der Meulen etaleert een haast zondig besef dat we "allemaal klootzakken zijn", maar gaat in tegen de "morele nivellering" die als consequentie van dat besef plaatsheeft onder bijvoorbeeld de reaguurders op *GeenStijl*. Dat is een verademing.

Van der Meulen wil zich de term 'Gutmensch' (nu vaak gebruikt als scheldwoord) weer toe-eigenen, omdat we naast klootzakken uiteindelijk ook allemaal Gutmenschen zijn – we hebben allemaal iets wat ons beweegt. Morele nivellering miskent die eigen drijfveer. (Willen we uiteindelijk niet allemaal wereldvrede?) De jury is benieuwd hoe dit in de praktische politiek zijn beslag zal krijgen – mede gezien Job Cohens (de favoriete Gutmensch van de schrijver) pijnlijke ervaringen na zijn rentree in de Tweede Kamer. De jury zal Job Cohen een exemplaar van Van der Meulens essay doen toekomen.

Alain Verheij zet "met een wrang glimlachje" meteen iets op het spel. "De gestelde vraag is immers of ik, als theoloog, als gelovige, nog iets te vertellen heb aan de (linkse) politiek." Hoeveel mensen jonger dan 50 kent u die zich meteen zo bekennen als gelovige, als theoloog en vanuit die hoedanigheid een maatschappelijke boodschap verkondigen? Precies.

Links kan op drie fronten leren van religie, is zijn stelling: op het gebied van waarden (religieuze verhalen hebben een heilzame invloed op de karaktervorming), op het gebied van hoop (cynisme kan je je niet veroorloven – zeker niet in de politiek) en op het gebied van samenzijn (de participatiesamenleving). Verheij heeft een paar mooie vondsten (de scheiding van kerk en straat, bijvoorbeeld) en hij heeft zijn voetbalmatefoor (religie als roestige vedette) mooi uitgewerkt. Links kan veel leren van religie, kortom. De jury is benieuwd wat de politiek volgens de auteur vervolgens met het geleerde moet doen.

De winnaar

De Banningprijs 2016 gaat naar het essay dat stelling neemt, dat de verhouding tussen samenleving en politiek in een nieuw daglicht plaatst, dat (zonder het misschien te willen) op een heel eigen wijze de bottom-up politiek van Bernie Sanders en Podemos in een religieus socialistische traditie plaatst, dat vanuit een begrip van waarden en moraal kritiek heeft op "waardengedreven" politiek.

De Banningprijs 2016 is voor **Maarten van den Bos** met het essay *Om de gaafheid van het politieke ethos. Willem Banning en de grenzen tussen religie en politiek.*

Van harte gefeliciteerd!

Op 30 april 2016 heeft Maarten van den Bos in Utrecht de Banningprijs van € 1.000,- ontvangen. De andere genomineerden – Arnold de Groot, Harmen van der Meulen en Alain Verheij – ontvingen de nominatieprijs van € 250,-.

De jury

De jury van de Banningprijs 2016 bestond uit:
Menno Hurenkamp | Hoofdredacteur *S&D*
Agnes Jongerius | Europarlementariër, juryvoorzitter
Jeroen Muller | Bestuurslid Banning Vereniging
Matthijs Nijboer | Woodbrookers Barchem
Paul Teule | Winnaar Banningprijs 2014
Naomi Woltring | Ambtelijk secretaris Banning Vereniging